

того, щоб усі оцінки за виконані учнями завдання потрапляли до журналу автоматично.

Список посилань

- Ягупов, В. (2009). Компетентнісний підхід до формування змісту професійної підготовки майбутніх бакалаврів технічного профілю (на прикладі спеціальності «Інженерне матеріалознавство»). Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Спецвипуск, 3, 283-287.
- Кулько, В. (2011). Сутність і структура готовності майбутніх аграріїв до професійної діяльності. Вісник Запорізького національного університету, 2(15), 193-197.
- Кабінет Міністрів України. (2011). Про затвердження Національної рамки кваліфікацій (від 23 листопада 2011 р. № 1341). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
- Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» 103/98-ВР (2023). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>

УДК 377.091.12.011.3-051]:005.336.5-043.86(043.5)

Ірина Будулуца,
аспірантка Інституту професійної освіти НАПН України,
<https://orcid.org/0009-0001-9837-2763>,
e-mail: irinabuduluca@gmail.com

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядаються аспекти, пов'язані з розвитком професійної компетентності викладачів загальноосвітніх дисциплін закладів професійної освіти. Висвітлюються особливості загальноосвітньої підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, аналізуються напрями професійного зростання викладачів предметів загальноосвітньої підготовки. Робиться висновок про розроблення

методики системного розвитку професійної компетентності викладачів загальноосвітніх дисциплін.

Ключові слова: професійна компетентність, викладачі загальноосвітніх дисциплін, загальноосвітня підготовка, професійна освіта, розвиток.

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE TEACHERS OF GENERAL EDUCATION DISCIPLINES PROFESSIONAL EDUCATION INSTITUTIONS

Iryna Budulutsa
postgraduate student of the
Institute of Vocational Education of the NAES of Ukraine

Abstract. The article considers aspects related to the development of professional competence of teachers of general education disciplines of vocational education institutions. Features of general education training of future qualified workers are highlighted, directions of professional growth of teachers of general education subjects are analyzed. A conclusion is made about the development of a methodology for the systematic development of the professional competence of teachers of general education disciplines.

Keywords: professional competence, teachers of general education disciplines, general education training, professional education, development.

Незважаючи на складні виклики, пов'язані з військовою агресією РФ, сьогодні усі сфери життя країни – виробництво, спорт, торгівля, туризм, медицина, логістика динамічно розвиваються. На засадах інноваційних педагогічних технологій модернізується і удосконалюється професійна освіта, де активним провідником позитивних зрушень має бути педагогічний працівник – основний суб'єкт освітнього процесу, що відповідає за навчання, виховання і розвиток особистості майбутнього муляра, тракториста-машиніста, автослюсаря чи оператора БПЛА (безпілотного літального апарату). Справедливо виникають запитання: а яким сьогодні, в умовах цифровізації усіх сфер життя суспільства, освітнього процесу закладу професійної освіти, широкого впровадження технологій змішаного навчання має бути педагогічний працівник, зокрема викладач загальноосвітніх дисциплін, щоб його вихованці ґрунтовно розвинули необхідні ключові компетентності, створили міцну інтелектуальну основу опанування сучасними професійними кваліфікаціями? Які знання, уміння, навички, цінності і якості мають цілеспрямовано

розвивати сучасні викладачі, щоб за результатами загальноосвітньої підготовки їх учні могли критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати свою позицію, уміло дискутувати, ясно висловлювати власні думки, бути ініціативними, творчими, комунікабельними, емоційно стійкими особистостями? Які напрями, форми, технології методичної роботи слід передбачити у закладі професійної освіти для цілеспрямованого розвитку педагогічної діяльності викладачів?

Варто відмітити, що проблема розвитку професіоналізму викладачів, їх творчої педагогічної діяльності, здатностей формувати особистість майбутнього кваліфікованого робітника завжди була в центрі уваги наукової спільноти, до її вивчення зверталися Л. Базель, Т. Герлянд, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Кабиш, О. Красницька, В. Кручек, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, В. Радкевич, Г. Романова, О. Рудницька, В. Семиченко, С. Сисоева, Н. Теличко та ін. Натомість сучасні виклики для професійної освіти України вимагають нових наукових досліджень щодо розвитку професійної компетентності викладачів, які забезпечують загальноосвітню підготовку майбутніх кваліфікованих робітників.

Мета дослідження: на основі аналізу наявних наукових праць, освітньої практики виокремити та схарактеризувати сучасні напрями розвитку професійної компетентності викладачів загальноосвітніх дисциплін закладів професійної освіти.

Насамперед, визначимося із сутністю основних понять дослідження. Відомий український вчений С. Гончаренко вказував, що розвиток особистості – це «... процес формування особистості як соціальної якості індивіда в результаті його соціалізації і виховання... Розвиток особистості відбувається в діяльності...» (1997, с. 289). Поняття «професійний розвиток» є видовим до щойно згаданого родового поняття, і визначається «Енциклопедією освіти» як процес вдосконалення існуючих і набуття нових професійних компетентностей «... в умовах неперервної професійної освіти, самовиховання та здійснення професійної діяльності» (Кремень, 2021, с. 289).

Досить переконливо, на нашу думку, дефініцію поняття «професійна компетентність» визначає В. Радкевич, вказуючи, що це складне особистісне утворення, яке формується у процесі здобуття професійної освіти, безперервно розвивається, у професійній діяльності і визначає здатність особи застосовувати спеціальні знання, уміння, навички виявляти відповідні суб'єктні та професійно важливі якості для виконання комплексу складних виробничих завдань та особистісного зростання обов'язків, навчання, професійного та

особистісного розвитку (Кремень, 2021, с. 811). Послугуючись підходами М. Кабиш (2023, с. 289) до визначення професіоналізму досліджуваної групи педагогів, професійну компетентність викладача загальноосвітніх дисциплін будемо розуміти як інтегративну властивість особистості, що виявляється в педагогічній діяльності, поведінці та вчинках особи і зумовлює готовність і здатність фахівця кваліфіковано виконувати свої професійні функції за рахунок синтезу знань, досвіду, цінностей і якостей педагога та виявляється у належному розв'язанні професійно спрямованих завдань опанування учнями системою знань з дисципліни загальноосвітньої підготовки задля розвитку ключових компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників.

Відтак, орієнтуючись на щойно наведену дефініцію, професійний розвиток викладача, насамперед, пов'язаний із комплексом різнобічних знань. Відмітимо, що викладач має не тільки ґрунтовно володіти значним обсягом знань, а й безперервно їх поповнювати, оновлювати, розширювати й поглиблювати (Тітова, 2023, с. 54). Ознайомлення з сучасними практиками професійного розвитку педагогічних працівників (ДПТНЗ «Миколаївський професійний ліцей», Миколаївське професійне училище № 21, ДНЗ «Катюжанське вище професійне училище», ДНЗ «Уманський професійний аграрний ліцей», КЗПО «Київський професійний коледж автотранспортних технологій», ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей») дозволяє запропонувати таку структуру професійно-педагогічних знань викладача загальноосвітніх дисциплін закладу професійної освіти: система знань з дисципліни / дисциплін загальноосвітньої підготовки (українська мова, історія України, математика, фізика і астрономія, біологія і екологія тощо); знання з педагогіки, методики навчання та педагогічних технологій; знання із загальної психології та галузевої психології (економічна психологія, соціальна психологія, інженерна психологія, психологія творчості тощо); знання інформаційних(цифрових)технологій; знання основ соціально-психологічного супроводу навчання внутрішньо переміщених осіб, учнів з особливими освітніми потребами та ін.

Слід підкреслити, що крім класичних та інноваційних знань з педагогіки, психології, методики навчання, з дисциплін загальноосвітньої підготовки, викладач має постійно оволодівати новими знаннями у галузі майбутньої професійної діяльності учнів. Наша позиція обумовлена особливостями діяльності викладачів цієї категорії: дидактичні інструменти предметів загальноосвітньої підготовки мають цілеспрямовано застосовуватися для розвитку

професійних якостей і цінностей майбутніх кваліфікованих робітників, їх інтересів і уявлень про майбутню діяльність.

Засобами Google-forms-опитування педагогічних працівників закладів професійної освіти (2023–2024 рр.) визначено, що до основних напрямів розвитку професійної компетентності викладачів загальноосвітніх дисциплін слід віднести такі: підвищення кваліфікації у закладах післядипломної освіти; розвиток професіоналізму викладачів в системі навчально-методичних заходів обласних навчально (науково) методичних центрів; розвиток професійної компетентності викладачів в системі методичної роботи закладу професійної освіти; залучення викладачів до роботи шкіл педагогічної майстерності, педагогічних студій, педагогічних майстерень; відвідування відкритих занять, участь в різноманітних конкурсах («Кращий викладач року», «Педагогічний ОСКАР-2024» та ін.); участь в методичних об'єднаннях викладачів/вчителів предметників; залучення викладачів до виконання науково-педагогічних досліджень; розвиток професійної компетентності викладачів при підготовці та проведенні навчальних занять, при підготовці учнів до олімпіад, конкурсів; підготовка та проведення виховних заходів, заходів подолання освітніх втрат, зокрема, з учнями з особливими потребами тощо.

Визначені напрями розвитку професійної компетентності викладачів загальноосвітніх дисциплін розглядаємо опертям обґрунтування теоретичних і методичних аспектів розвитку професійної компетентності викладачів цих дисциплін, що і виокремлюємо перспективами нашого подальшого наукового пошуку.

Список посилань

- Гончаренко, С. У. (1997). Український педагогічний словник. Київ: Либідь.
- Кремень В. Г. (Ред.). (2021) *Енциклопедія освіти*. (2-е вид. доповнене та перероблене). Київ: Юрінком Інтер.
- Тітова, О. А., Лузан, П. Г., Пащенко, Т. М., Мося, І. А., Остапенко, А. В., & Ямковий, О. Ю. (2023). *Система розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу: монографія* (О. А. Тітова, ред.). Київ: ІПО НАПН. <https://doi.org/10.32835/978-617-95325-6-6/2023>.
- Кабиш, М. Ю. (2023). *Розвиток педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін закладів професійної освіти: теорія і практика : монографія*. Київ : Видавництво Людмила.